

Bán Zoltán András

Korai zűr

*Egy kritika, amely egyenesen arra készült, hogy máshol
visszavágjanak rá, többet ér, és drágább is, mint
egy közönséges dicshimnusz, amit másnap elfelejtenek.
(Balzac: Elveszett illúziók. Benedek Marcell fordítása)*

Mindenekelőtt szeretnék köszönetet mondani Kálmán C. Györgynek, hogy alaposan elolvasta és átgondolta cikkemet (hiszen más bírálóm, Dalos György [Magyar Hírlap, 1998. aug. 3.] és **Eörsi István** [Magyar Narancs, 1998. júl. 9.] ezt elmulasztották, így aztán néhány helyen alaposan félre is értették, amit írtam). Kálmán C. szoros olvasatának köszönhetően be kell látnom, hogy valóban nem tisztáztam megfelelően magamban és a cikkben sem, mit is értek pontosan a frankfurti siker fogalmán. Talán vitapartnerem utolsó sikerértelmezése áll hozzám a legközelebb: „Az volna a siker, ha a magyar irodalomról alkotott német kép megváltozna.”

A kommentár más állításaival már van némi vitám. Kálmán C. nem vette figyelembe, hogy cikkem nem teljesen önálló írás, hanem mindenekelőtt reflexió a *Nappali ház* egy korábbi számában megjelent összeállításra, amely a frankfurti könyvvásárral foglalkozott. Ezért Kálmán C. ironikus kérdésére: „Miért tudjuk meg, hogy kiket szeret és kiket nem Bán Zoltán András, s ha már bizonyos szerzőkről ezt megtudjuk, miért nem mindenkiről?”, egyszerű a válasz. Azért írtam csak bizonyos szerzőkről, mert ezeket a szerzőket emlegették abban a bizonyos összeállításban. Kálmán C. nehezményezi, hogy nem minden esetben hoztam fel számbavehető érveket. De miért lett volna erre szükség egy rövid, pamfletszerű cikkben, amikor **Eörsiről**, ha jól számolom, legalább négy alkalommal írtam hosszabb-rövidebb kritikát, Krasznahorkairól azt hiszem, kétszer, Konrádról talán két évvel ezelőtt paródiát közöltem a *Magyar Narancsban*, Tar Sándorról többször írtam, Kertész Imrével kapcsolatos publikációim (beleértve az interjúkat vagy a *Kaddis* német fogadtatását ismertető

cikket) száma bizonyosan meghaladja az egy tucatot, ugyanez igaz Esterházyra, Tandorira; Nádasról, Bodor Ádámról ugyancsak többször írtam (utóbbiról már akkor, amikor nálunk még „senki” sem ismerte). Kálmán C. azt mondja „adottnak, tudottnak veszem előfeltevéseimet”, ami nagyjából igaz, de a fentiek alapján miért is ne vegyem annak? Az elmúlt évtizedben több száz írással szerepeltem a sajtóban, ezért talán nagyképűség nélkül gondolhatom, hogy viszonylag közismertek az elgondolásaim. Vagy minden cikkemhez mellékeljek válogatott (ön)bibliográfiát? Feltétlenül kinyilatkoztatás az, ha egy-két szóban összefoglaljuk máshol már számtalanszor elmondott véleményünket egy íróról? Vitapartnerem, sok más pályatársához hasonlóan, felül a Terjedelem mítoszának, vagyis azt hiszi, tíz flekk alatt lehetetlen érdemben tárgyalni egy könyvet. Kálmán C. talán nem ismeri e rovat névadójának, Karl Krausnak a mondását, miszerint a kritikusnak képesnek kell lennie arra, hogy egyetlen mondatával megsemmisítsen egy szerzőt. Vagy talán ismeri, de nem ért vele egyet. Én igen.

„Bán Zoltán András Dalos-, **Eörsi-** Konrád- vagy Krasznahorkai-értelmezése külön vitát érdemelne. Könnyen lehet, hogy igaza van, de ehhez megvitatható érvek előtárására volna szükség. Kétségtelen, hogy eddig nem igen bolygatta senki azt a kérdést, hogy vajon az említett szerzők közül az első három mennyiben köszönheti politikai szerepvállalásának, publicisztikai tevékenységének *irodalmi* [kiemelés az eredetiben] sikereit (ittthon, de főként külföldön).” Eddig az idézet Kálmán C.-től. Ám a felvetett kérdést én sem bolygattam, mindössze annyit mondtam, hogy Dalos és **Eörsi** elsősorban „politikai-ideológiai szerzők”, és sikerük esélyét növeli, hogy Németországban „nagy hagyománya van a közvetlenül politizáló művészetnek”. (Ezt a mondatot a Brecht- és Heine-rajongó és -fordító **Eörsi** is félreértette a *Magyar Narancsban* publikált cikkében.) Művészetéről írtam tehát és nem politikai szerepvállalásról vagy publicisztikáról. Hogy az utóbbiak talán segítették az említett szerzők sikerét? Lehet, de attól még lehetnének remekírók is. És ha (nem) azok, akkor nem azért, mert aláírtak egy-két tiltakozást. Pusztán a politizálás nem mond ellent a művészi nagyságnak. E tekintetben Petri költészete oly kézenfekvő példa, hogy szinte szégyenkezve írom ide. A Kálmán C. által elvárt „megvitatható érvekről” lásd, amit fentebb írtam.

Kálmán C. egy másik megjegyzése szerint „Bán Zoltán András azt is pontosan tudhatja, hogy a Dalosnak és **Eörsinek** tulajdonított »igen szerény művészi képességek« azért inkább másokra jellemzőek, vagy ha mégis őket te-

kinti az értékrend aljának, akkor másokat nem tudom, hova tenne". A cikkben valóban Dalos és **Eörsi** az értékrend alja, pusztán azért, mert a reflexióm tárgyát képező összeállításban szereplő írók közül megítélésem szerint ők az értékrend alja. Ha mondjuk Végh Antalt is megemlíteték volna, akkor ő lett volna az értékrend alja. De biztosíthatom Kálmán C. Györgyöt, hogy még ennél lejjebb is lehet menni.

Tandorival kapcsolatos megjegyzéseit tárgytalannak tekintem. A neki szánt „Mr. Magyarország” szerepről szóló megjegyzéseimet így vezettem be: „ad absurdum”. Kálmán C. György, sakknnyelven szólva, ezt a lépést elnézte.